

Fælles opsamling

Lad eleverne gå sammen med en partner i et par minutter, hvor de skal tale om følgende spørgsmål:

Hvornår samarbejdede I bedst og hvorfor? Hvad gjorde I, der lettede samarbejdet?

Spørg tilfældige par, hvad de kom frem til.

Se

Er eleverne tilbageholdende, eller springer de hovedkulds ind i opgaven? Er der nogen, der er mere afventende end andre, og hvordan agerer de? Ser de på de andre, eller kigger de andre steder hen (gulvet, væggene osv.)?

Hundser eleverne med hinanden ved at dirigere mere eller mindre korporligt, eller leder de hinanden venligt?

Er der enkelte, der overtager styringen af fordelingen? Hvordan reagerer de andre på det?

Lyt

Taler eleverne venligt, eller vrisser de ad hinanden? Tales der højt og meget i runderne med ord? Er der nogen, der tager styringen verbalt?

Underviserens udbytte

Du kan få dig et overblik over, hvem der gerne vil have, får tildelt eller ikke vil tage lederrollen. Du kan også her få øje på, om der er nogen, der trækker sig fra fællesskabet, enten fordi de ikke kan se sig selv i det, eller fordi de ikke bliver 'inviteret' med.

Kender du typen?***Praktisk**

Tid: 10-20 minutter.

Antal deltagere: Ubegrænset.

Materiale: Papir og blyant til noter.

Mål

- At få kendskab og kontakt til underviseren og til hinanden
- At sætte fokus på fordomme og fordømmelser
- At give eleverne et fælles tredje at tale om, så det bliver nemmere at få samtalen i gang
- At lade eleverne møde en underviser, der stiller sig til rådighed og viser åbenhed, hvilket kan inspirere klassen til større åbenhed.

Instruktion

Denne øvelse kan med fordel være det *allerførste*, du gør, når du møder klassen.

Klassen opdeles i nogle mindre grupper. Ved en klasse på 28 elever kan de f.eks. deles op i fire lige store grupper ved at give dem nummer 1, 2, 3 eller 4 og bede alle 1'erne sætte sig i en rundkreds, 2'erne i en anden rundkreds og så fremdeles. Hver gruppe får et papir og blyant til noter. Grupperne skal nu tale om, hvilken type de tror, du er, og derefter fortælle, hvad de er kommet frem til. Hvis I er to undervisere i rummet, kan I f.eks. give to af grupperne den ene og de andre to grupper den anden underviser.

Du kan sige: "Hej, jeg hedder Ditte. Før jeg fortæller jer, hvad der skal ske i dag, skal I begynde med at lave en øvelse. Jeg deler jer lige op i nogle grupper (...) I skal lave en øvelse, der hedder 'Kender du typen?'. I skal tale om mig i gruppen. Hvad tror I, jeg er for en type? Hvad laver jeg f.eks. i min fritid, har jeg hund, har jeg børn, hvilken slags musik hører jeg, hvordan bor jeg, og hvilken uddannelse har jeg? I behøver ikke være enige i gruppen, I må gerne komme med

forskellige forslag til, hvad I tror om mig. En af jer må gerne skrive stikord på papiret, så I får så meget med som muligt. I har (f.eks.) tre minutter”.

Derefter præsenterer de forskellige grupper dig (jer).

Til slut opklarer du (eller I), om det, de er kommet frem til, passer med virkeligheden. Afgør med dig selv, hvor åben du vil være over for dine elever. Vær opmærksom på, at det kan være forbundet med sårbarhed at udsætte sig for andres antagelser og fordomme, så det skal du selvfølgelig være klar til, hvis du laver denne øvelse. Men det er vores erfaring, at elever er meget søde og endda forsigtige i forhold til, hvad de gætter på. Skulle der komme lumre eller lede gæt, så ved du det om gruppen eller den enkelte elev, og det er et godt afsæt for at tage en snak med vedkommende efterfølgende. Her kan du ved at spørge ind få opklaret, hvorfor vedkommende sagde, som han eller hun sagde, og fortælle, hvad det havde af betydning for dig.

Variation: Hvis man ønsker at begrænse elevernes gæt til bestemte kategorier, kan man vælge at lave øvelsen med tre svarmuligheder pr. spørgsmål, hvoraf den ene er den rigtige. F.eks. således:

1. Er Ditte uddannet cand.mag. i dramaturgi og dansk?
2. Er Ditte uddannet tandtekniker?
3. Er Ditte uddannet folkeskolelærer med linjefag i fransk og kunsthistorie?

*Faglig variation: Du kan også lave øvelsen, hvor du kalder den: Kender du faget? – eller emnet? Sig f.eks.: “Vi skal arbejde med fotosyntesen. I skal i jeres gruppe tale om alt, hvad I tror og ved om fotosyntese”. Eller bed eleverne individuelt svare på spørgsmålet: Hvilke erfaringer har du med matematik, og hvad tror du, I skal lære i år?

Fælles opsamling

Lad eventuelt eleverne blive siddende i deres grupper og diskutere øvelsen ud fra dine spørgsmål, og høst efterfølgende i plenum. Spørg dem f.eks.:

- Hvad tænker I, denne øvelse gør godt for?
- Hvad tænker I, er formålet med øvelsen?

Se

Hvordan går eleverne til opgaven? Taler de alle sammen i gruppen, eller er det kun få, der melder ind? Kigger de på dig? Og hvad kigger de efter: vielsesring, tøjmærker, stil, hår ...?

Lyt

Hvad siger eleverne om dig og eventuelt om hinanden? Tør de gætte? Holder de sig til noget overfladisk, eller tør de godt give mere dybe bud?

Underviserens udbytte

Du får mægtig hurtigt kontakt til eleverne. De bliver hurtigt trygge ved dig, fordi de føler, de allerede kender dig lidt.

Når man siger noget om andre, siger man rigtig meget om sig selv. På den måde lærer du også eleverne at kende, når de taler om dig. F.eks. sagde en pige engang om Pernille: “Jeg tror, du har små børn, for du har flade sko på, og det havde min mor også altid, dengang mig og mine søskende var små”.

Læg mærke til, hvor meget eleverne ser (glor) uhæmmet på dig. De forsøger at læse dig ud fra, hvordan du ser ud, bevæger dig og taler og ud fra deres erfaringer. Under øvelsen gør eleverne det helt bevidst, men vi mennesker gør det ubevidst hele tiden og laver fortællinger herudfra og fortolkninger heraf. En af fordelene med denne øvelse er, at du får be- eller afkræftet deres antagelser/fordomme

– så behøver det ikke at støje i relationen fremover. Vi oplever, når vi har lavet øvelsen, at elever kommer og taler med os om alt fra vores uddannelse (fordi de selv er interesserede i noget i samme retning), til at de også står på ski i vinterferien.

Øvelsen gør dig som underviser tilnærmelig, og derfor vil mange elever hurtigere have lettere ved at spørge dig om noget fagligt.

Hvem er hvem?*

Praktisk

Tid:	15-30 minutter.
Antal deltagere:	Hele klassen.
Materiale:	Papir og skriveredskaber.
Rum:	Borde med fire-seks stole rundt om og papir og skriveredskaber placeret midt på bordet.

Mål

- At øge kendskabet til hinanden
- At udfordre de antagelser og fordomme, man kan have om hinanden.

Instruktion

Inddel klassen i mindre grupper med fire-seks elever i hver, og bed dem placere sig på stole rundt om et bord. Alle eleverne skriver en eller flere ting om sig selv ned på en seddel (eller flere sedler), som de synes, de vil dele med de andre. Inspirer dem med forskellige udsagn, f.eks.: "Elsker julemad", "Dyrker parkour", "Har fire søskende", "Kan ikke tale tysk", "Har boet i Vejle", "Danser tango hver torsdag", "Er buddhist" eller "Synes Vild med Dans er kedeligt".

Lad dem lægge sedlerne under et ark papir på bordet mellem dem. Herefter udpeges en af eleverne i gruppen (f.eks. den ældste, den yngste eller den, hvis navn kommer først i alfabetet) til at læse sedlerne op. Sedlerne får et nummer: 1-6. Hver elev i gruppen skal nu lave sin egen liste over, hvilken elev de tror, har skrevet hver seddel. Herefter sammenligner de deres resultater og finder ud af, hvem der har skrevet hvad. Lad dem eventuelt lave flere runder.

*Faglig variation: Øvelsen kan f.eks. bruges til etablering af et gruppearbejde, hvor eleverne skal svare på spørgsmål som: Hvad ved du om temaet, vi skal arbejde med? Eller: Hvad synes du, er spændende

ved det emne, vi skal arbejde med? Derefter skal de finde frem til et fælles mål med opgaven.

Fælles opsamling

Lad eleverne diskutere øvelsen ud fra spørgsmål som:

- Hvad handler øvelsen om?
- Hvad tænker I om de etiketter, antagelser og fordomme, vi tillægger hinanden?
- Hvorfor har man fordomme?
- Har I nogensinde været udsat for fordomme fra andre?
- Hvad betyder fordomme for en klasse?
- Hvad kan man gøre ved fordomme?
- Hvordan kan man bruge dialog til at nedbryde fordomme?

Se

Hvis eleverne lige har mødt hinanden, kan du observere en lidt tilbageholdende og tøvende adfærd. Det kan være, at det ændrer sig i løbet af øvelsen, alt efter om du laver flere runder, eller om de begynder at undersøge hinandens indhold på sedlerne.

Lyt

Lyt til aktiviteten, deltagelsen og dialogen i det hele taget i grupperne. Er der nogle grupper, hvor der bliver stille? Er der andre, hvor snakken går derudad? Hvordan reagerer eleverne på hinandens udsagn, altså indholdet af sedlerne?

Underviserens udbytte

Du kan få øget kendskab til eleverne på baggrund af deres egne udsagn samt indsigt i villigheden til at dele og graden af åbenhed. Hvis du laver den faglige variant, kan du besøge de forskellige grupper og lade dem indvie dig i det fælles mål, de er nået frem til. På den måde kan du vejlede og hjælpe dem i opgaveprocessen.

Goddag-øvelsen

Praktisk

Tid: 10-20 minutter.

Antal deltagere: Ubegrænset.

Mål

- At bevidstgøre eleverne om den ubevidste kommunikation og dens store betydning
- At demonstrere nikkets og øjenkontaktens betydning for trivsel i klassen.

Instruktion

En stol pr. deltager stilles op i en halvcirkel. Deltagerne sidder ned under den indledende instruktion. Instruktøren kan eventuelt begynde med sammen med en frivillig deltager at demonstrere den klassiske hilsen, som deltagerne skal gøre efterfølgende". Man giver hånd og siger: "Goddag, jeg hedder Pernille". Det er vigtigt at understrege, at alle skal bruge den samme hilsen frem for at finde på andre. Det gælder om at hilse på så mange som muligt. Gå gerne med selv, og få hilst på en masse deltagere.

Når du fornemmer, eleverne har hilst på mange, stopper du dem og beder dem sætte sig igen. Herefter spørger du til, hvad kroppen gør, når den hilser. Vis det gerne med din egen krop, når de siger noget. Bliv ved med at insistere på, at de skal redegøre for kroppens bevægelser og *ikke*, hvad det betyder. De fleste vil nævne armen, der går frem, hånden, der klemmer, øjenkontakt, smil osv. Det vigtigste er, at deltagerne når frem til det lille nik, der også ligger i en klassisk vestlig hilsen. For det vil være omdrejningspunktet for anden runde, hvor deltagerne igen skal rundt at hilse på hinanden.

I anden runde skal deltagerne gøre det samme som i første, blot med en ekstra regel: Denne gang må de *ikke* nikke. Når de har gjort det i en rum tid, stopper du dem og beder dem tage plads.

Fælles opsamling

Spørg eleverne, hvordan det var ikke at måtte nikke, og hvad nikket betyder. Lad dem gerne tale om det et par minutter med deres side-mand, inden I diskuterer det i plenum. Høst hos de forskellige par.

Herefter er der frit spil til at udforske emner som: det ubevidste kropssprog, signalers betydning, egen og andres adfærd i en gruppe. Hvordan påvirker I hinanden i klassen og i al almindelighed? Der kan være mange elementer at udforske i øvelsen. Vær bevidst om, hvad du gerne vil undersøge, og om, at øvelsen ikke skal fungere som en løftet pegefinger.

Underviseren kan samle op ved at konkludere på det, deltagerne har sagt. Det kan f.eks. lyde således: "Når man nikker, viser man, at man lytter, og dermed anerkender man den, der taler. Når man bliver anerkendt som taler, bliver man en meget bedre formidler, fordi tilhørerne indirekte fortæller taleren, at hun eller han er god nok, og at det, hun eller han siger, er værd at lytte til".

Gør også eleverne opmærksomme på, hvordan man 'glemmer' at nikke, når man sidder bag en computerskærm eller med en telefon. Det samme kan også ske, hvis man bliver usikker eller utryg.

Se

Går eleverne rundt mellem hinanden og får hilst på så mange af deres klassekammerater som muligt? Eller er der nogle, der klumper sig sammen med dem, de kender og er trygge ved? Kan de holde sig til den klassiske hilsen?

Lyt

Siger eleverne deres egne navne, eller begynder de at lave fis med øvelsens præmis? Taler de højt eller lavt?

Underviserens udbytte

Du går selvfølgelig selv med i øvelsen. Du får dermed mulighed for at få hilst på alle dine elever. Fordelen kan være, at når vi rører ved hinanden, samtidig med at vi hører den andens navn, bliver det nemmere at huske navnet. Øvelsen er god at vende tilbage til, hvis der er ringe lytning og engagement i klassen. Læg mærke til, om du kan organisere din undervisning, således at det bliver muligt for eleverne at aktivere det at nikke. Det er f.eks. meget svært at nikke, når man sidder bag en computerskærm og skriver noter. Selv en garvet lærer bliver påvirket af elevernes indstilling, og det kan høres på engagementet i formidlingen, når eleverne ikke viser, at de lytter. Man bliver bare sjovere og mere interessant at høre på, når man oplever, at eleverne er med.

M&M-øvelsen*

Praktisk

Tid: 10-30 minutter.
 Antal deltagere: Ubegrænset.
 Materiale: M&M's og små skåle – du kan også bruge en terning.

Mål

- At *alle* stemmer bliver hørt.
- At få kendskab til hinanden.
- At skabe tryghed. M&M'en dikterer, hvad der skal svares på. Det gør det trygt at svare. Den lille chokolade fungerer som en talestav.
- At skabe deltagelse, både socialt og fagligt.

Instruktion

Del eleverne op i mindre grupper med fire-seks personer i hver gruppe. Alle grupperne sætter sig i hver deres rundkreds med en skål med M&M's i midten. Skålen sendes rundt, og hver deltager tager en vilkårlig M&M uden at kigge ned i skålen. Farven indikerer, hvilket spørgsmål man skal besvare.

Du kan lave spørgsmål, der kun handler om, at eleverne skal få kendskab til hinanden. Men du kan også med fordel variere spørgsmålene, så de både er personlige, faglige og sociale. Når man har svaret på sit spørgsmål, må man spise sin M&M. Når alle har besvaret et spørgsmål, går skålen rundt igen. Får man den samme farve igen, må man spise den og trække en ny. Derefter begynder en ny svarrunde.

Spørgsmålene skriver du på tavlen eller på en PowerPoint. Der skal være et spørgsmål for hver M&M-farve. Her kommer nogle eksempler til inspiration:

- Rød: Hvad kunne du tænke dig at bruge din uddannelse til?
- Blå: Hvor har du sidst holdt ferie?
- Brun: Hvad er du bange for?
- Grøn: Hvad er din livret?
- Gul: Hvad hang på væggene på dit værelse, da du var 13?
- Orange: Hvad er dit yndlingsfag?

Flere gode spørgsmål:

- Hvad kan du bedst lide ved at gå i skole?
- Hvad er vigtigt for dig, når du er i et gruppearbejde?
- Hvordan kommer du i skole?
- Hvordan kan man se på dig, at du er studieparat?
- Hvad laver du i din fritid?
- Hvad tænker du, denne øvelse gør godt for?
- Hvordan vil du beskrive god klassekultur?

*For en faglig variation kan du i stedet bruge spørgsmål som f.eks.:

- Hvad ved du allerede om emnet, vi skal arbejde med?
- Hvad ved du om geometri?
- Hvad er du blevet klogere på i dagens lektion?
- Hvad kan du bruge faget til?
- Hvad synes du, der er svært ved emnet, vi arbejder med?
- Hvilke franske forfattere kender du?

Fælles opsamling

Hvis du har skrevet et spørgsmål, hvor det kan være nyttigt at høre svarene i plenum, kan du efterfølgende udpege grupper til at dele deres overvejelser: "Hvad svarede I på spørgsmålet om ...?"

Se

Kigger eleverne på den, der taler? Ser den, der taler, rundt på de andre i gruppen? Kan eleverne holde fokus inden for deres egen gruppe, eller holder de øje med de andre grupper?

Lyt

Hvor uddybende tør eleverne være, når de svarer på spørgsmålene? Er der nogen, der er mere deltagende end normalt, kan det sige noget om behovet for en styret struktur med faste spilleregler. Hvad svarer de på spørgsmål, der har interesse for hele klassen, f.eks. noget, der vedrører klassekultur eller studieparathed?

Underviserens udbytte

Det er en god idé at gå lidt rundt og opsnappe, hvad der svares i grupperne. På den måde kan du ligesom tage temperaturen på klassen og få en fornemmelse af, i hvor høj grad eleverne er trygge.

Når man først har turdet åbne sig i en lille gruppe, er det nemmere at sige noget højt i en stor gruppe. Derfor er det fint at samle op i plenum til sidst. På den måde kan du også selv være med til at styre, hvilke svar du gerne vil have ud i æteren, fordi de er relevante for det, klassen eventuelt arbejder med. Om det så er klassekultur eller Den Spanske Borgerkrig.

Runden***Praktisk**

Tid: 10-30 minutter.
 Antal deltagere: Ubegrænset – man kan altid lave flere cirkler, hvis man er rigtig mange.
 Materiale: Papir og tuscher.

Mål

- At *alle* stemmer bliver hørt
- At få kendskab til hinandens ønsker og behov
- At blive opmærksom på egne behov
- At træne det at se fordele ved lytning
- At træne udholdenhed/behovsudsættelse.

Instruktion

Deltagerne sidder i en rundkreds på hver sin stol med et stykke papir og et skriveredskab. Herefter stiller instruktøren det spørgsmål, som skal undersøges. Det kan eksempelvis være: Hvad skal der til for, at du lærer noget? Herefter beder instruktøren deltagerne overveje spørgsmålet individuelt i ca. et minut uden at skrive noget på papiret.

Herpå skal deltagerne forsøge at koge deres tanker ind til ét ord, som deltagerne skriver stort hen over deres sedler. Ordet kan være sammensat, med masser af bindestreger eller et helt nyt og ikke i ordbogen-ord. Deltagerne må ikke tale med hinanden undervejs.

Herefter skitserer instruktøren reglerne for runden: Hver enkelt skal nu fortælle, hvilket ord vedkommende har valgt, og har så f.eks. 30 sekunder til at uddybe ordet. Efter dette sender vedkommende taletiden over til en anden i gruppen, som så viser og uddyber sit ord. Man må ikke stille spørgsmål til ordet eller kommentere på det undervejs – hverken verbalt eller kropssprogligt. Man skal bare lytte.

Receptionen*

Praktisk

Tid: 5-20 minutter.
Antal deltagere: Ubegrænset.

Mål

- At skabe bedre læring og trivsel i gruppen
- At træne det at tage kontakt til hinanden i gruppen – også helt fysisk via den berøring, der er i armkrogen
- At træne fokus, opmærksomhed og vedholdenhed
- At øge kendskabet til hinanden i gruppen samt at sætte fokus på formidling.

Instruktion

Eleverne skal gå sammen to og to. Opsæt gerne regler for, hvordan de skal gå sammen – det kan f.eks. være ved at finde en af det modsatte køn eller en, de ikke har talt med i dag. De skal nu skiftes til at interviewe hinanden i parrene. De kan f.eks. spørge: Hvad hedder du, og hvorfor har du valgt at gå på denne skole/uddannelse?

Herefter skal parrene gå rundt i armkrog. Når de møder et andet par, skal de præsentere deres partner. De kan f.eks. sige: "I skal da lige møde Line. Line har valgt at gå her, fordi hun kender en masse, der har gået her, og de har fortalt hende, at man kan lære meget her. Line vil gerne være journalist, og her er mange fag, hun kan bruge, så hun kan komme videre med sin uddannelse".

Således bliver alle fire præsenteret, og parrene går videre ud at møde nye par. Stop dem eventuelt undervejs med peptalks som: "Husk at holde gejsten! De nye, I møder, har ikke mødt jer før og vil gerne præsenteres for jeres partner. Giv lytterne en god og frisk oplevelse".

Variation: Man kan stoppe eleverne undervejs og bede dem skifte partner eller stille nye spørgsmål til hinanden.

*Faglig variation: Øvelsen kan også benyttes som afslutning på undervisningen. Her kan interviewet handle om spørgsmål som: Hvad har du lært? Hvad undrede dig? Hvad havde størst betydning for dig? Osv.

Fælles opsamling

Bed eleverne diskutere følgende spørgsmål:

- Hvad træner I i denne øvelse?
- Hvad kan man bruge det at vide noget om hinanden til i det daglige arbejde i klassen?
- Hvad træner man, når man skal fortælle noget flere gange?

Se

Finder eleverne hurtigt en partner? Er der nogen, der ikke gør? Er der venner/veninder, der stiller sig sammen, selv om instruktionen var, at det skulle de ikke?

Er der nogle par, der hurtigt bliver 'trætte' og f.eks. spørger: "Hvornår er vi færdige med det her?" Hvordan ser det ud? Giver de slip på armkrogen? Og hvis nogen gør, smitter de så andre til at gøre det samme?

Lyt

Er eleverne ironiske og sarkastiske? Hvordan præsenterer de hinanden?

Hvis du fornemmer, at de bliver trætte, så indskærp vigtigheden af at fastholde energiniveauet. Deres modtagere har jo ikke hørt præsentationen før. Tal eventuelt om, hvad man kan gøre, hvis man er ved at køre sur i at fortælle det samme igen og igen.

Underviserens udbytte

Du kan gå med, hvis der er et ulige antal elever i klassen, og få kontakt til dine elever. I det hele taget er der meget god viden at hente ved at gå med rundt. Det at vide noget om elevernes drømme for fremtiden eller andet gør det nemmere at knytte an til deres virkelighed i den fag-faglige undervisning.

Kommunikationsøvelsen

Her kommer en lang instruktion til en af vores yndlingsøvelser: Kommunikationsøvelsen. Når man har lavet den med sin klasse, er den god at referere tilbage til og have som en fælles oplevelse – ikke som en løftet pegefinger, men mere som en fælles reference, hvor I sammen er bevidste om, at jeres adfærd har stor betydning for kvaliteten af kommunikationen.

Praktisk

Tid: 30-45 minutter.
Antal deltagere: Ubegrænset.

Mål

- At skabe bedre læring og trivsel i gruppen
- At opleve og mærke betydningen af forskellige former for lytning samt at se effekten af og træne aktiv lytning
- At træne og øge kendskabet til de andre i gruppen, da øvelsen er konstrueret således, at man i gruppen sættes sammen med en, man ikke snakker med hver dag
- At træne behovsudsættelse, jf. den stramme instruktion og de tydelige spilleregler.

Instruktion

Eleverne skal gå sammen to og to, f.eks. med en fra klassen, de ikke har snakket så meget med endnu, gerne en af det modsatte køn. Derefter skal de sætte sig over for hinanden på to stole med lidt luft mellem deres knæ. Nu skal de aftale, hvem af dem der er A, og hvem der er B. Når det er gjort, kigger de op på underviseren, er helt stille og afventer instruktion. Forklar dem, at øvelsen har tre omgange, og at hver omgang begynder med, at du instruerer først A'erne og derefter B'erne. Når du har instrueret A'erne, får de mulighed for at stille opklarende spørgsmål, som du så besvarer, inden du går videre til B'erne. B'erne vil så få samme mulighed efter deres instruktion. Hvis de har kommentarer eller spørgsmål undervejs i øvelsen, kan de række hånden op.

1. omgang

A'erne skal fortælle noget til B'erne. Det kan f.eks. være om, hvordan deres morgen er gået. Husk at give plads til opklarende spørgsmål.

B'erne skal lytte til historierne på en ganske særlig måde. De skal lytte på den måde, der udstråler følgende indstilling: "Jeg er pisse ligeglad med, hvad du har at sige. Couldn't care less – det rager mig ..." Giv også her plads til spørgsmål.

Lad samtalen vare ca. 1½ minut og afbryd den så. Eleverne skal derefter tale med hinanden om, hvordan det var at blive lyttet til på den måde. Bed dem tale om, hvorledes denne form for lytning påvirker de tre f'er hos fortælleren:

- Formidling: Hvad skete der med indholdet i historien og måden, du fortalte den på?
- Følelse: Hvilke følelser fik du?
- Forhold: Hvad sker der med relationen/forholdet imellem jer to?

Herefter høster man hos parrene og spørger A'erne, hvad der skete med deres formidling, og hvilke følelser de fik. Hvad skete der med A'erne og B'ernes forhold indbyrdes? Spørg også gerne til, om B'erne overhovedet hørte noget. Hvor mange B'ere hørte f.eks. alt, hvad A'erne sagde?

Opsummer til slut de forskellige udsagn. I forhold til formidling kan man f.eks. konkludere, at A'erne oplevede, at deres fortælling blev ligegyldig og kedelig, at det var svært at få fortalt sin historie, og at man fik leveret den monotont og detaljefattigt. Der blev ofte sagt: "Øh ...". A'erne talte i overskrifter uden at sætte kød på fortællingen. I forhold til følelser kan det være, der blev talt om usikkerhed, irritation, og at man blev ked af det. Hvad angik A'ernes og B'ernes forhold, blev der måske sagt, at de ikke havde lyst til at fortælle hinanden noget en anden gang, og at A'erne havde lyst til at gøre gengæld, hvis B'erne forsøgte at fortælle noget.

Spørg, hvad B'erne gjorde, siden det påvirkede A'erne så meget. Her er der mulighed for at tale om, hvordan telefoner og computere påvirker formidlingen.

2. omgang

B'erne skal nu fortælle noget til A'erne. De kan f.eks. fortælle noget om mad. Giv gerne eksempler på, hvad det kan være, såsom deres livret, gode eller dårlige madoplevelser, mad i forbindelse med en rejse eller deres mormors indianergryde. Giv plads til spørgsmål.

A'erne skal så lytte til B'ernes historie på en måde, der udtrykker, at de selv har en bedre og mere interessant historie end den, der bliver fortalt. Tag igen imod spørgsmål. Der vil ofte være enkelte, der spørger, om man gerne må afbryde – og det må man gerne. Inviter til, at de selv fortolker denne form for lytning.

Lad samtalen vare ca. 1½ minut, og afbryd den så. I to minutter skal de nu tale med hinanden om, hvordan det var at blive lyttet til på denne måde, igen med fokus på de tre f'er. Herefter høster man hos B'erne. Spørg også til A'ernes oplevelse som i første omgang.

Opsummer de forskellige udsagn. I forhold til formidling kan det f.eks. være, at eleverne har opfattet det som en kamp eller en konkurrence. De glemte deres udgangspunkt og blev ved med at gentage sig selv. Nogle fandt på nye historier undervejs for at overgå den anden. Andre opførte sig som martyrer og lod A'erne tale, men uden at lytte rigtigt. Hvad angik følelser, var det igen irritation, usikkerhed og det at blive ked af det, men også vrede. Med forholdet skete der måske det, at eleverne ikke havde lyst til at fortælle hinanden noget en anden gang, og hvis de skulle, ville det i hvert fald være med en kampklar indstilling.

3. omgang

Først skal parrene blive enige om, hvem der skal være fortæller, og hvem der skal lytte. Når det er afgjort, skal de være helt stille og kigge op på underviseren.

Fortælleren skal nu fortælle om noget, der optager vedkommende for tiden. Giv gerne eksempler såsom film, skolen, politik eller et dilemma. Giv plads til spørgsmål.

Lytteren skal så igen lytte på en særlig måde. Denne gang skal man lytte nysgerrigt, aktivt, og sidst, men ikke mindst skal man vise, man mener det. Ironi og sarkasme er udelukket. Spørg eleverne, hvad det vil sige at lytte aktivt. Hvis de ikke ved, hvad det betyder at lytte aktivt, så hjælp dem gerne her. Forklar f.eks., at det betyder, at man viser med sin krop, at man lytter, og at man stiller spørgsmål, der får fortælleren til at fortælle mere. Det vil sige undersøgende spørgsmål og ikke vurderende spørgsmål såsom: "Ad hvor klamt, hvordan kan du synes, det er fedt?"

Samtalen varer typisk 1½ minut, men kan med fordel forlænges en smule, da eleverne ofte kommer godt i gang med deres samtale. Afbryd samtalen, og bed eleverne i to minutter tale med hinanden om, hvordan det var at blive lyttet til på den måde – igen med fokus på de tre f'er. Høst i plenum.

I denne sidste omgang kan det være nyttigt at udfolde den rare oplevelse, som de lige har haft, via en række uddybende spørgsmål som f.eks.:

- Hvordan blev formidlingen i denne omgang?
- Var det interessant at være lytteren? Fik I noget nyt at vide om den anden, som I ikke vidste i forvejen?
- Er det nemmere at samarbejde, når man kender lidt til hinanden? Hvorfor tror I, det er sådan?
- Hvilke følelser havde I?
- Var det svært? Hvorfor?

Fælles opsamling

Saml op på øvelsen til slut. Spørg tilfældige, så det ikke bliver de samme, der hele tiden siger noget. Det kan du gøre ved at sige, at det er det, du gør, og at de ikke behøver række hånden op – du vælger, hvem du spørger.

Spørg til, hvad eleverne tænker, de kan bruge sådan en øvelse til i deres klasserum, og hvorfor det har betydning for klassekulturen.

Spørg videre til, hvad de kan gøre for at pleje klassekulturen – helt konkret og ikke blot via de fine begreber, vi ofte opstiller for god trivsel og god læring. Hvis de siger, at de skal vise respekt for hinanden, så spørg videre ind til, hvordan det konkret ser ud i hverdagen. Hvordan kan man se, om der er respekt i en klasse, hvis man kommer udefra? Spørg også ind til, hvordan de tænker, at computere og telefoner kan være udfordrende for den gode formidling i klasserummet.

Der kan være elever, der forsvare sig med, at de jo vidste, det var en øvelse, så det rørte dem ikke. Spørg da til, hvordan de ville have reageret i virkeligheden, hvis nogen gjorde det *in real life*. Undersøg og udforsk deres svar ved at stille flere spørgsmål til deres udsagn. Det er vigtigt at understrege, at man som instruktør for øvelsen *ikke* bør vurdere elevernes udsagn eller løfte pegefingeren. Eleverne tager mere ejerskab over øvelsens udbytte eller læring, hvis de selv eller kammeraterne kommer med pointerne. Og det gør de, hvis du bliver ved med at spørge.

Se

Finder eleverne hurtigt en partner? Er der nogen, der ikke gør? Er der venner eller veninder, der sætter sig sammen, selv om instruktionen var, at det skulle de ikke?

Sørg i øvrigt for at skille venner/veninder ad. Smil ad deres forsøg på at slippe ved f.eks. at sige: "Seriøst, vi kender ikke hinanden – overhovedet". Hjælp dem over til andre partnere.

Lyt

Er eleverne ironiske og sarkastiske? Tør de være sårbare og ærlige, når de fortæller, hvordan det var at blive lyttet til i omgang 1 og 2? Og hvis de gør: Hvordan reagerer resten af gruppen?

Afbryder de og/eller saboterer de dine opstillede spilleregler? Bliver de meget stille, eller taler de meget højt? Hvad siger de til hinanden? Adfærdsregulerer de hinanden, hvis nogen overtræder spillereglerne?

Underviserens udbytte

Som underviser får du mulighed for at træne styring og instruktion. Du får trænet at sekvensere en opgave og holde dig til at instruere i få spilleregler. Hvis du har det svært med grupper i kontrolfasen (se kapitel 2, side 38), kan du med fordel selv træne lytterens rolle i øvelsens tredje omgang. Og så kan du jo låne øvelsens sekvenserede form til faglige opgaver.

Atomer og molekyler***Praktisk**

Tid: 10-20 minutter.
 Antal deltagere: Ubegrænset.
 Materiale: I udgangspunktet intet, men i den faglige variation kan man bruge kort, billeder og papir.

Mål

- At skabe kendskab til hinanden (eller viden inden for et fag)
- At lette det at tage kontakt til hinanden.

Instruktion

Atomer er enkeltdele, der bevæger sig rundt mellem hinanden. Molekyler er sammensatte størrelser.

Alle deltagere placerer sig jævnt fordelt på gulvet. Når instruktøren siger: "Atomer", bevæger alle sig rundt mellem hinanden. Alle er hele tiden i bevægelse; de skal bevæge sig, som om de befinder sig på en tømmerflåde, som meget nødt må tippe. Når instruktøren siger: "Molekyle: alder", forsøger alle deltagere at danne grupper ud fra den angivne fælles forudsætning – i dette tilfælde deres alder.

Fælles forudsætninger kunne også være: hårfarve, yndlingsfarve, tøjfarve, øjenfarve, antal søskende, stjernetegn, fødselsdato, forbogstav, skonummer osv.

Variation: I nogle af runderne kan man bede deltagerne om ikke at tale undervejs. Så skal de kommunikere på andre måder.

Man kan også bede dem stille sig sammen med dem, de tror, har lige så mange søskende som dem selv osv.